



Kultur 
STYRELSEN

DEN ÅBNE SKOLE

SÅDAN GRIBER DU SAMARBEJDET
MED SKOLEN AN

DET BEGYNDER MED BØRN & UNGE



NY ROLLE TIL KULTURINSTITUTIONER OG FORENINGER

Hvis du som kulturinstitution, idrætsklub, frivillig forening eller kunstner vil i gang med at udvikle undervisningsforløb som en del af den åbne skole, kan du her få viden om, hvordan du griber samarbejdet med folkeskolen an og udvikler forløb, der lever op til folkeskolelovens krav.

Du får også indblik i folkeskolens, musikskolens og kultur- og foreningsaktørernes særlige forpligtelser og muligheder i samarbejdet om den åbne skole.

Folkeskolereformen åbner for skolebørnenes møde med kunst og kultur. Meningen er at gøre kunst og kultur til en del af børnenes hverdag, fra de er helt små. For kunst og kultur er en sensitiv vej til erkendelse og indsigt og giver som sådan en anden erfaring end den boglige læring. Kunsten og kulturen kræver ikke noget særligt fagsprog, men taler til os gennem sanserne og følelser og er dermed tilgængelig for alle.

Når børn møder kunst og kultur, kan de ansføres til at forholde sig ligeværdigt til hinandens synspunkter i en situation, hvor der ikke umiddelbart er noget fagligt facit, men hvor de til gengæld skal tale ud fra deres egne oplevelser. Derfor kan de engagere sig i dialog og refleksion i et fællesskab, der danner dem til at kunne bidrage til fællesskabet på lige fod.

Når børn og unge aktivt afprøver forskellige kunstneriske udtryk, kan de lære nye sider af sig selv at kende, finde flere veje til succesoplevelser og opdage, at man skal gøre sig umage og samarbejde med respekt for hinandens udgangspunkter for at skabe fælles resultater. Kunsten og kulturen spiller derfor en central rolle for at forme vores fællesskab og er derfor også meget relevant i folkeskolen, der ifølge formålsparagraffen "skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati." Folkeskolen skal arbejde tættere sammen med de lokale kulturinstitutioner, idrætsklubber og foreninger om at udvikle åben skole-undervisningsforløb – fx musik- og billedskoler, idrætsforeninger, spejderkorps, museer og biblioteker. Det er et centralt element i den nye folkeskolereform, som trådte i kraft i august 2014.

HVORFOR DEN ÅBNE SKOLE?

Formålet med samarbejdet om den åbne skole er både fagligt og socialt:

Ressourcer og potentialer i lokalsamfundet skal bringes i spil og indgå som en naturlig del af skolens hverdag, så de bidrager til at gøre eleverne til fagligt dygtige og livsduelige børn og unge, der er klædt godt på til at indgå i det samfund, de er en del af. Men lige så vigtigt kan mødet med kultur- og foreningslivets aktører præsentere eleverne for et læringsbegreb, som møntes på det kunstneriske, det reflekterende eller et engagement i foreningsaktiviteten.

Ved at rykke undervisningen ud af skolens vante rammer og ved at invitere aktører uden for skolen ind i undervisningen får eleverne mulighed for at lære på flere måder og i nye læringsrum, for at omsætte teoretisk viden til praksis og for at udvikle nye kompetencer.

Samtidig skal samarbejdet om den åbne skole fremme sammenhængskraften i lokalsamfundet og give eleverne indblik i deres muligheder for at få et aktivt fritidsliv og deltage i foreninger og samværformer, der fremmer deres alsidige udvikling, selvstændighed og evne til at indgå i forpligtende fællesskaber.

HVAD ER DET OVERORDNEDE MÅL MED DEN ÅBNE SKOLE OG DEN NYE FOLKESKOLEREFORM?

Den nye folkeskolereform har tre overordnede mål, som *den åbne skole* og alle reformens øvrige initiativer skal støtte op om:

1. Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, som de kan.
2. Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund for de faglige resultater.
3. Tilliden til og trivselen i folkeskolen skal styrkes. Blandt andet ved at styrke respekten for professionel viden og praksis.

Konkrete strategier til at nå målene er blandt andet en længere skoledag med mere tid til fagundervisning, understøttende undervisning og bevægelse samt de nye undervisningsforløb, hvor skolen indgår samarbejder og partnerskaber med aktører i det lokale kultur-, idræts- og foreningsliv om at skabe nye undervisningsforløb.

HVORFOR BRUGE KRÆFTER PÅ SAMARBEJDE OM DEN ÅBNE SKOLE?

Folkeskolen og musik- og kulturskoler, som er kommunale/kommunalt støttede, er gensidigt forpligtede til at søge at indgå i samarbejder om den åbne skole. Folkeskolen er også forpligtet til at søge at indgå i samarbejder med det øvrige kultur- og foreningsliv. For de øvrige lokale kulturinstitutioner, idrætsklubber og foreninger er det frivilligt, om man ønsker at indgå i samarbejde om den åbne skole.

Der er flere fordele ved at deltage aktivt i samarbejder og partnerskaber om den åbne skole:

- Det lokale idræts-, kultur- og foreningsliv får

bedre muligheder for at indgå som aktive og meningsfulde aktører i børn og unges skole- og fritidsliv og dermed bidrage til, at alle børn møder kunst og kultur og får indblik i det frivillige foreningsliv.

- Mange kulturinstitutioner har allerede et godt samarbejde med skolerne, som spiller fint sammen med de tre overordnede mål i folkeskole-reformen. Institutionerne får nu bedre rammer til at styrke samarbejdet og skræddersy undervisningstilbuddene, så de lever op til de fælles mål for folkeskolens fag og dermed bliver mere attraktive for skolen at bruge.



HVORDAN SKAL SAMARBEJDER OG UNDERVISNINGSFORLØB UDFORMES?

Mulighederne er utallige, når man skal udtænke nye samarbejder og undervisningsforløb om den åbne skole.

Forløbene kan foregå på museer, i autentiske kunstnermiljøer, i naturen og i andre alternative læringsrum i lokalsamfundet. Eksempelvis i form af oplæg, udflugter, temadage, workshops, projektforsløb, helårsforløb, særundervisning, undervisningsmateriale osv., der bl.a. sætter fokus på æstetiske og taktile læreprocesser, hvor eleverne får mulighed for at prøve kræfter på nye, uvante felter som kunstneriske eller kropslige praksisser, fx idræt eller dans.

Forløbene kan desuden indgå på forskellige måder i elevernes hverdag:

- I den fagspecifikke undervisning, hvor kultur-/foreningsaktøren – alene eller i samarbejde med lærerne – skaber faglige forløb, som styrker elevernes læring.
- I den understøttende undervisning, som skal styrke elevernes læring i fagene.
- Som en del af skoledagen – enten som selvstændigt forløb eller som en integreret del af undervisningen.
- Før eller efter skoletid – enten på skolen eller i en nærliggende forening, eventuelt i samarbejde med fritidshjem/-klub.



HVAD ER DET SÆRLIGE, KULTUR- OG FORENINGSLIVET KAN BIDRAGE MED?

Når kultur- og foreningslivet samarbejder med skolen om at udvikle samarbejder i regi af den åbne skole, har begge aktører en særlig faglig viden at bidrage med:

Skolen har et indgående kendskab til eleverne og de faglige læringsmål, som samarbejdet skal leve op til, samtidig med at lærerne mestrer de pædagogiske og didaktiske kompetencer.

Kultur- og foreningslivets aktører har et indgående kendskab til sine faglige områder, aktiviteter, samlinger osv., samtidig med at de ofte har viden om, hvordan man formidler den faglige viden, så den bliver relevant og vedkommende for børn og unge.

Derfor giver samarbejde om den åbne skole både skolen og kultur-/foreningsaktørerne gode muligheder for at skabe synergi, faglig udvikling og dermed en endnu mere målrettet indsats for at styrke børn og unges læring og dannelse som livsduelige mennesker, der kan mestre deres fremtid: Skolerne bruger kultur- og foreningslivets aktører til at sikre en varieret skoledag, og kultur- og foreningslivet får mulighed for at udvikle attraktive undervisningstilbud og -aktiviteter, der lever op til de overordnede kulturpolitiske mål om at sikre, at børn og unge møder kunst og kultur.

HVORDAN FÅR MAN ET GODT SAMARBEJDE?

For mange kultur- og foreningsaktører er samarbejde og partnerskab med skolen et helt nyt felt. Andre aktører har en lang tradition for at samarbejde med skolen om undervisningstilbud.

Med folkeskolereformen er fokus på læringsmål blevet skærpet. Uanset om der er tale om en times besøg eller et månedlangt projekt, skal samarbejder og undervisningsforløb i regi af den åbne skole være med til at indfri de overordnede læringsmål. Men samarbejdet mellem kultur- og foreningsliv og skole skal også bidrage til, at eleverne opnår en refleksion og indsigt gennem autentiske møder med kunst og kultur, der adskiller sig fra den boglige viden, eleverne tilegner sig inden for skolens rammer. Tilsvarende kan det frivillige foreningsliv, hvor børn og unge indgår i et ligeværdigt og forpligtende fællesskab, bidrage til børn og unges demokratiske dannelse.

Derfor er det vigtigt at skabe gode samarbejdsrelationer til skolens lærere og helt fra starten forventningsafstemme mål, roller, tids- og ressourcforbrug, når man går i gang med at samarbejde om at udvikle et konkret undervisningsforløb eller en aktivitet: Selvom begge parter fx er opmærksomme på, at aktiviteten skal have både et fagligt og et socialt sigte, kan parterne have forskellige opfattelser af, hvad det vil sige.

Det er også vigtigt at indlede samarbejdet i god tid, hvis man ønsker at udvikle et samarbejde eller undervisningsforløb som en del af den åbne skole, der ikke blot fungerer som en traditionel pakkelopløsning, men som i særlig grad udnytter, at kultur-/foreningsaktøren kan skabe et alternativt, autentisk og dermed attraktivt læringsrum, der gennem det fælles møde med kunst, kultur og foreningsliv udvikler elevernes indlevelsessevner og grundlæggende sociale færdigheder og styrker deres motivation og lyst til aktiv deltagelse.

HVAD SIGER LOVEN OM SAMARBEJDET MELLEM FOLKESKOLE OG KULTUR- OG FORENINGSLIV?

I *lov om ændring af folkeskoleloven* understreges det i § 1, stk. 4, at:

“Skolerne indgår i samarbejder, herunder i form af partnerskaber, med lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv og kunst- og kulturskoler, med lokale fritids- og klubtilbud og med de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler og ungdomsskoler, der kan bidrage til opfyldelsen af folkeskolens formål og mål for folkeskolens fag og obligatoriske emner. Kommunal-

bestyrelsen fastlægger mål og rammer for skolerens samarbejder, og skolebestyrelsen fastsætter principper for samarbejdet.”

Med en længere skoledag får eleverne mindre fritid til at dyrke deres fritidsaktiviteter uden for skolen. Derfor skal der skabes bedre mulighed for at integrere kultur- og foreningslivet i elevernes skoledag og undervisning.



FOLKESKOLENS FORPLIGTELSE

- Loven forpligter folkeskolen til at samarbejde med lokalsamfundets kulturinstitutioner og foreninger.
- Skolelederen på den enkelte folkeskole beslutter, hvordan samarbejdet skal udmøntes i praksis, så skolens undervisning og aktiviteter lever op til de krav, der stilles til kvaliteten i undervisningen. Skolebestyrelsen kan desuden fastsætte principperne for skolens samarbejder og partnerskaber om den åbne skole.
- Målet med det enkelte samarbejde/partnerskab kan både være kortere og længere undervisningsforløb, dels i den understøttende undervisning, dels som inspiration og supplement til den fagdelte undervisning.
- Det er et krav, at undervisningsforløb og aktiviteter i regi af den åbne skole skal understøtte alle folkeskolens mål inden for de enkelte fag og emner, så eleverne sikres en variation i skoledagen. Derfor kan den enkelte kulturinstitution eller forening kun varetage en del af de understøttende undervisningsopgaver.
- Derudover stiller loven ikke bestemte krav til samarbejdet, men giver plads til, at særlige lokale muligheder, ønsker og behov kan bringes i spil.

KULTUR- OG FORENINGSLIVETS FORPLIGTELSE

- Lokalsamfundets kultur- og foreningsaktører (fx museer, kunsthaller, scenekunstinstitutioner, frivillige foreninger, idrætsklubber, biblioteker og orkestre) *kan* indgå i samarbejde med skolerne.
- De kommunale og kommunalt støttede musikskoler *skal* indgå samarbejder med de lokale folkeskoler inden for den lovgivning, der gælder for musikskolerne.

MUSIKSKOLERNES SÆRLIGE FORPLIGTELSE

De kommunale og de kommunalt støttede musikskoler har ligesom folkeskolen en forpligtelse til at indgå et samarbejde.

I *lov om musik* understreges det i § 3, stk. 3:

“Kommunale og kommunalt støttede musikskoler skal indgå i samarbejder, herunder partnerskaber, med kommunens folkeskoler, der kan bidrage til at opfylde såvel musikskolens som folkeskolens formål og folkeskolens mål for fag og obligatoriske emner, herunder faget musik.”

- Musikskolerne er dog kun forpligtet til at samarbejde om at tilrettelægge undervisningen og medvirke i folkeskolens undervisning i musikfaget samt i musikfagets understøttelse af folkeskolens øvrige fag.
- Det enkelte undervisningsforløb i den åbne skole kan handle om alle de tilbud, musikskolen skal/kan udbyde. Samarbejdet kan inddrage musikskolens undervisning, tilbud og lærerkræfter i folkeskolens egen musikundervisning.
- Lederen af den enkelte musikskole beslutter, i hvilket omfang og under hvilke nærmere omstændigheder musikskolen skal samarbejde med kommunens folkeskoler. Beslutningen skal dog ligge inden for de vedtægter, som kommunalbestyrelsen/musikskolebestyrelsen har fastsat, og under hensyn til musikskoleleders administrative og pædagogiske ansvar for musikskolens virksomhed.
- Ude på folkeskolerne er det også den enkelte skoleleder, der beslutter, i hvilket omfang og under hvilke omstændigheder skolen skal samarbejde med musikskolen.
- Samarbejdet kan udformes på mange måder. Fx kan musikskolens undervisning, tilbud og lærerkræfter være et inspirerende supplement til skolens egen musikundervisning, så musikskolen både støtter op om målet for faget og de obligatoriske emner og bidrager til, at eleverne oplever autentiske møder med kunst og kunstnere.



KULTUR- OG FORENINGSFOLK MÅ UNDERVISE I FOLKESKOLEN

Folkeskolelovens § 3, stk. 5, giver mulighed for, at skolen i begrænset omfang får lov til at lade “personer, der ikke er ansat ved kommunens skolevæsen”, [...] varetage undervisningsopgaver i folkeskolens fag og obligatoriske emner og understøttende undervisning.” Denne mulighed for at varetage undervisningsopgaver gælder alene i forhold til de aktører, som er nævnt i folkeskolelovens § 3, stk. 4:

- lokalsamfundets kultur-, folkeoplysnings-, idræts- og foreningsliv,
- kunst- og kulturskoler,
- de kommunale eller kommunalt støttede musikskoler.

Andre aktører som fx privatpersoner og udøvende kunstnere vil ikke selvstændigt kunne varetage undervisningsopgaver i folkeskolen, men de kan bidrage til undervisningen som gæstelærere.

- Det er skolelederen, der beslutter, om personer udefra med de rette kvalifikationer kan varetage undervisningsopgaver, og skolelederen har det overordnede ansvar for undervisningen.

DELTAGELSE I ELITEIDRÆT OG MUSIKSKOLE KAN GODKENDES SOM UNDERVISNINGSTIMER

Folkeskolelovens § 33, stk. 9, giver mulighed for, at en elev efter tilladelse fra skolelederen i begrænset omfang opfylder sin undervisningspligt i valgfag ved at deltage i musikundervisning på den kommunale musikskole eller i eliteidrætsudøvelse i en idrætsforening.

- I praksis betyder det, at den enkelte elev kan få fri fra skole til at deltage i musikundervisning i musikskolen eller eliteidræt i idrætsforeningen.

- Det er op til skolelederen at tage stilling til omfanget af fritagelsen. Det vil i udgangspunktet typisk dreje sig om en enkelt lektion om ugen til musikskoleundervisning og 2-4 lektioner om ugen til eliteidrætsudøvelse, svarende til antallet af timer, der typisk tilgår til valgfag.
- Elevens forældre skal selv betale for undervisning/træning på musikskolen/i idrætsforeningen.

